

BOJAN JURC V BEŽIGRAJSKI GALERII

Likovna
umetnost

Razstava Bojana Jurca v ljubljanski Bežigrajski galeriji upravičeno velja za posebno: gre namreč za ustvarjalca risanege filma, ki pa je v razstavnem prostoru ponudil del tistega gradiva, ki ga sicer poznamo kot »gibljive slike«. Že samo dejstvo, da je na Slovenskem risani film malone pastorek in je komajda v zavesti tistih, poznavalcev ali ljubiteljev, ki jim je pač blizu animirani film, govori o posebnem položaju razstavne vsebine, ki nam jo je razgrnil Bojan Jurc. Komajda zato, ker nikakor ne pridemo ne pri kinematografih ne pri televiziji do celotnega pregleda ne do sprotnege prikaza, kar je pri nas nastalo kot filmska animacija. Kljub temu, da smo vseh drugih in starih tujih risank polni.

V določenem smislu in seveda pogojno smemo imeti tako razstavo kot sekundarno, kajti primarni artistični namen in cilj Bojana Jurca je zagotovo risanka, torej gibljive slike. Vendar je »statična slika« nerazdružljivo povezana s filmsko animacijo in v Bežigrajski galeriji je možno videti skromen, a premišljen izbor iz množine slikovnega gradiva, ki se je mlademu in vztrajnemu ustvarjalcu nabralo. Pravzaprav je položaj gledalca sedaj drugačen: pred televizijskim zaslonom je lahko gledal animirani film, sedaj pa lahko spozna »zaustavljeno« sliko; specifikum tistega, kar je poprej dinamično, nezadržno v poteku dogajanja, je sedaj ulovljivo v razvidno sliko, kjer gledalec razpolaga s časovnostjo, z načinom ogleda, z analizo celotnega postopka umetnika. Toda ta niz posameznih slik, ki so nastale z neskončno potrpežljivostjo, dá nekajminutno risanko. Pa vendar je vsa vsebinska, stilna, idejna sredica v posameznih risbah in spletu barv v ubrano kompozicijo. Izbor takih del moramo imeti za izhodišče razgleda po pestrem, osebnoizraznem gradivu. Gle-

dalčeva napetost je tudi vsaj latentno razdeljena na to, kar razstava ponuja, in tisto, kar je v zavesti o animiranem filmu. Razstava nam potemtakem ponuja del B. Jurčevega ustvarjalnega dejanja, a ne kaže prezreti, da s tem odpira ponavadi prikrit vpogled v umetnikovo delavnico; posamezna dela nam s slikarsko govorico razgrinjajo specifikum tovrstnega artizma in ne nazadnje posebnosti osebnega izraza, ki ga Bojan Jurc zanesljivo izpričuje ne le v slovenskem prostoru.

Filmska animacija nujno sledi drugačnim zakonitostim, kot jo pozna klasična slika ali grafika. Vsak folio je pravzaprav podrejen kavzalnosti zaporedja v poteku dogajanja, znotraj posamezne enote pa se razpirajo tiste zahteve, ki jih terja kinetična predstava posamezne slike kot niz statičnih povezanih enot. Mehanični prenos kriterijev iz vrednotenja, oziroma interpretacije slikarstva ali grafike ni mogoč, najsi gre tudi za stičišča. Le v takih in sličnih korelacijah je možno pristopiti k umevanju razstave Bojana Jurca.

Razumno podana razstava ne teži k temu, da bi vsak folio v zaporedju nanizal celotno risanko, pač pa gre za izbor različnega in odbranega gradiva, kjer pa je razberljiva Jurčeva upodablajoča preokupacija in seveda vsebinska ter miselna osnova. Figuralika je nesporno jedro posameznih podob, le tej je okolje včasih podrejeno, poenostavljeno, včasih pa naglašena sestavina dogajanja in tedaj razgibana v slikovnem učinku. Figuracija posameznih oseb, živali ne sledi v ničemer »Zagrebski šoli« ali pa »Izolski šoli«, če vzamemo v poštev primera, ki sta vendarle simptomatična za animacijo širše domače ustvarjalnosti. Bojan Jurc ostaja osebno profiliran ustvarjalec tako pri osebah kot pri mizansceni. Njegove animacije želijo ostati dostopne širokemu starostnemu razponu, včasih bolj uspešno, mestoma manj,

vendar vseskozi ostaja artistično pristen in ne podlega težnji po tistem ugajanju, ki bi mu kakor koli lahko krnilo lastna likovna hotenja. Njegove figure, ne glede na različni žanr, so upodobljeni splet naivnega, otroškega, pa ekspresivnega in brutalnega. A tudi posebnega lirizma ne gre prezreti. Brutalizem, ki se dandanes kaže vse od arhitekture in filma, pa do slikarstva in grafike, ima sledi in znamenja tudi v Jurčevih figuracijah in so prej odsev takega ali drugačnega vpliva, lahko tudi nelikovnega, kot pa mode, pri tem pa ni podrejen ali dolžan nikomur. Lahko bi dejali, da so ti liki pravo nasprotje Disneyeve lepote politure, izgajenosti, celo dopadljivosti. Ni se mogoče izogniti nelepotnemu učinku Jurčevih oseb, celo odboju, vendar pa je to ustvarjalčeva slogovna poteza, vpeta v celoto literarnega in slikovnega, s svojo funkcijo in z osebno barvitim izrazom. Ko se otroški svet — ne toliko odrasli — »navadi«, tj. receptivno sprejme tako stilizacijo kot celoto animiranega sporočila, je »ovira« odstranjena. Ni pretirano, če pomislimo, da je ne le kot animator, pač pa tudi kot ilustrator B. Jurc samosvoj oblikovalec med današnjimi slovenskimi ilustratorji, po svoji neizprosni transfigurirani resničnosti pa le kar bolj resničen in jedek kot mnogi drugi.

Poetizacijo zaznamo prej skozi Jurčev barvni razpon in v fabulativni izpeljavi kot v ostri liniji posameznih likov. Lirizem zaznamo zlasti pri risanki Jutri bo novo leto (1982) s scenarijskim zaledjem Polonce Kovač, kar utegne biti manj razvidno pri posameznih slikah z razstave. Take figuracije, kot jih je ustvaril Bojan Jurc, so kaj prikladne za satiro, čemur je

avtor v večini svojih del predan, ali pa že kar zavezan. (Literarno podlago je našel pri Slavku Preglu.) Kot da humorna blagost ne zadošča Jurčevim impulzom. Ne kaže tajiti, da smo željni satire in da se ji B. Jurc ne bi smel odreči. Zagotovo je na avtorja vsaj od daleč vplival strip. Ne toliko v svoji bitni pojavnosti kot v izraznosti. Tudi kadar gre za ilustracije (Pionirski list), B. Jurc ohranja jasno risbo s tipiko animacijske ali pa stripne obrobjenosti, z naivno-brutalno figuracijo izostreno tipičnega, intenziteta barve je pri animaciji risanke nujno ostrejša, sproščena, kot pri ilustraciji za natis, a hkrati ustvarja soskladen poetičen ton k posamezni situaciji. Če razstavi lahko kaj očitamo, je to le projekcija risank, omejena zgolj na otvoritev razstave. Resnično škoda, da filmske projekcije ne sledijo vsak dan, kar bi lahko razstavo bistveno dopolnilo in ji dalo novo dimenzijo. Gotovo ima Bojan Jurc toliko množino risb, da bi lahko napolnil večji prostor, res pa je tudi, da je Bežigrasjska galerija s tako razstavo odprla nove možnosti in je prav gotovo novatorska širina tista, ki spodbuja. Ob širšem izboru gradiva in ob prikazovanju risank bi bilo sila zanimivo preučiti, kolikšen starostni razpon zajema tak prikaz, katera starostna doba kaže največ zanimanja, kateri so receptivni vzgibi, ki privlačijo k animaciji itd. Vendar pa tovrstnega preučevalnega dela pri nas kar ne poznamo. Pa se povrnimo k razstavi: če jo znamo gledati v okviru svoje specifične naravnosti in ne skozi siceršnji galerijski ogled, se nam razodene razstava Bojana Jurca kot poseben dogodek in dosežek posebne vrste.

Igor Gedrih